Martina Maráz, Bratislava / r. 1989

Zlatá Zuzana

„Kam si dal tie poháre?“ Anita držala sklenený pohár oproti svetlu a leštila ho, hoci bol čistý.

„Aké poháre? Celý deň nič iné nerobím, len prekladám poháre,“ zamrmlal Igor, ktorý sedel na zemi, obklopený malými kartónovými diskami s obrázkami na oboch stranách.

„Pozri, čo som našiel v skrini. Moje staré pogy. Všetky tieto ligotavé som vyhral v jedinej hre!“ povedal. Anita kútikom oka videla, že k nej zdvihol dlaň, no neotočila k nemu hlavu. Len ďalej leštila pohár. Po chvíli si ruku stiahol naspäť.

„Myslím tie poháre so zlatým okrajom a guľôčkou na stopke, tie zakázané. Mama ich vyberala len na špeciálne príležitosti,“ povedala.

„Čo ja viem, asi sú v taške na darovanie.“ Igor si natiahol ruky a vystrel chrbát.

Lúče slnka z balkóna osvetľovali zrnká prachu, ktoré vírili v zatuchnutom byte.

„Čože? Vyber ich!“ Anita zabalila pohár do starého čísla *Petržalských novín* a vložila ho do krabice.

„Načo? Sú babkovské.“

„Tá kolekcia sa volá Zlatá Zuzana! Mama ich roky zbierala.“

„Pre mňa, za mňa, nech je to aj Zlatá Mária Terézia, je to odpad.“

Anita sa s prižmúrenými očami prehrabávala v taške, ktorú chceli odniesť do KOLO. Vytiahla odtiaľ pozlátené poháre a po jednom ich poukladala na kuchynskú linku.

„Vyzerajú ako nové,“ zašepkala.

Obaja sa pozerali všade inde, len nie jeden na druhého.

Ticho medzi nimi prerušil zvonček. Dve zazvonenia, krátke a dlhé. Pohľady súrodencov sa konečne stretli. Igor prevrátil oči. Anita si priložila ukazovák k perám. Zvonček opäť dvakrát zazvonil, tentoraz trochu dlhšie ako predtým. Anita šla otvoriť.

„No, najmójveru, myslela som, že došiel Igorko! Cez okno som videla také veliké auto, no nikto v dome dnes nečakal návštevu, pýtala som sa. Tak reku, že skúsim zazvoniť. Za parkovanie sa už platí — pozor, aby ti nedali pokutu!“ Suseda Múčková stála pred ňou v zazipsovaných károvaných papučiach, ktoré si Anita pamätala z detstva. Z dverí jej bytu sa niesla vôňa vyprážaného karfiolu.

„Dobrý deň, pani Múčková. Áno, sme tu obaja. A vďaka, parkovné je uhradené.“

„A čo Igorko, ako sa mu vodí? Je to velice ťažké, chudátenko, musí byť smutný.“

Anita zovrela kľučku, až jej obeleli končeky prstov. Spoza nej vykukol Igor s tým najširším úsmevom.

„Pani Gitka, ako sa máte? Koleno poslúcha?“

Tentokrát prevrátila oči Anita a zaliezla naspäť do bytu. Z diaľky počula Múčkovej plechový smiech a Igorov veselý hlas.

Chudáčik Igorko, znie to tak, že naozaj trpí, pomyslela si a leštila ďalší pohár, ktorý to nepotreboval.

„Som hladný. Čo budeme jesť?“ ozval sa jej za chrbtom Igor, keď po pol hodine zavrel za susedou dvere. Neotočila sa.

„Neviem, môžeme si niečo objednať.“

„Dal by som si burger. Hocijaký. Objednáš?“

Anita hodila handru na zem a zavrela oči. Na chvíľu mala pocit, že má pätnásť a mama ju posiela do večierky kúpiť rožky, lebo Igorko prišiel z tréningu a *je veľmi hladný.*

„Ty nemáš mobil?“

„Vybil sa mi.“

„Choď si ho nabiť, nie?“

„Plís. Sľubujem, že zatiaľ odnesiem tieto krabice a vrecia do auta.“

„Okej, máme dohodu. Objednám a skočím po to do Klubovne.“

Vonku jej spotenú tvár ovial príjemný vánok. Z Námestia hraničiarov to bolo kúsok. Kráčala rýchlo, akoby sa bála zastaviť. Onedlho aj s jedlom upaľovala naspäť do matkinho bytu. Tašku s jedlom položila na jedálenský stôl. Vtedy si všimla, že všetky veci ležali nedotknuté tak, ako ich nechala. Igor tam nebol. Prešla cez obývačku do miestnosti, ktorá kedysi bývala ich detskou izbou.

Igor sedel na zemi uprostred trofejí a ocenení v zaprášených rámoch. V jednej ruke držal fotografiu dieťaťa s medailou na krku, v druhej svoju starú encyklopédiu archeológie. Kniha mala všetky rohy rozstrapkané. Trčali z nej detskou rukou kreslené mapy, poznámky a schémy. Anita si pamätala, že keď bol malý, tú knihu vláčil všade.

„Doniesla som jedlo.“

„Mhm, dík.“ Igor bol ponorený v myšlienkach. Pohľadom preskakoval z encyklopédie na fotografiu.

„Celý ten čas, kým som tu nebola, si tu len tak sedel a čítal si si o vykopávkach?“ Anita si utrela spotené ruky o mušelínové nohavice. Zdvihol k nej zrak a venoval jej jeden zo svojich úsmevov, ktoré zvyčajne fungovali na každého. Na Anitu to však neplatilo.

„Ale no tak, klídek, furt ma len naháňaš. Dlho som tu nebol. Aha, našiel som–“

„Celý deň tu makám, kým ty sa hrajkáš s haraburdami! Ešte aj po jedlo ti chodím. To najmenej, čo si mal spraviť, bolo vyniesť smeti!“ Anitin hlas sa ozýval až na chodbu. Inokedy by ju to zneistilo, že ju začuje Múčková a bude o tom rozprávať. Teraz jej to bolo jedno.

Igorov úsmev ovisol.

„Riešil som veci okolo dedičského. A vôbec, ty tu nie si pracovný dozor, chcem to robiť svojím tempom.“ Rám s fotografiou aj encyklopédiu položil na posteľ.

„Hej, to sa ti hodí, riešiť prachy, kým ja si všetko odmakám. A nakoniec ťa všetci ešte aj ľutujú, chudáčik Igorko!“

„Čo si taká hnusná? Spravil som ti niečo?“

„Pozri sa okolo seba!“ Anita rozhodila rukami a ukázala na ocenenia a medaily na stenách. „Vidíš tu nejaké moje veci? Nadaný atlét, hviezda celej bytovky, vážený pán doktor. Bola to aj moja izba!“

Miestnosť Anite bolestivo pripomenula, že s každou novou trofejou sa s Igorom rozprávali o trochu menej do bodu, keď sa už menej ani nedalo.

Igor si vzdychol a obzrel sa po izbe.

„Býval som tu niekoľko rokov po tom, ako si odišla. A tých trofejí bolo… veľa. Nemal som ich kam dať. Mohla si si aj ty niečo vystaviť.“

„Načo, mama sa mala čím chváliť aj bez toho.“

Stisol pery a okolo očí sa mu objavili vrásky. Ukázal na fotografiu asi deväťročného chlapca so strapatými vlasmi, mokrými od potu a s naučeným úsmevom na tvári. V jednej ruke držal trofej, v druhej medailu.

„Vidíš hentú fotku? Šťastné decko, čo? Ani len netušíš, že pár minút predtým som sa pozvracal. Chcel som odstúpiť...“ Brada sa mu zachvela. „ale *prehra nie je možnosť*,“ zaimitoval matkin hlas. Vyzeral, že sa chcel usmiať, ale tentoraz jeho naučený úsmev nefungoval ani jemu. Chrbtom ruky si utrel oči a otočil sa.

Anita sledovala jeho chrbát. Mlčala. Potom sa otočila a zavrela za sebou dvere.

V kuchyni sa najedla a obaly od jedla vrátila naspäť do tašky, v ktorej ich priniesla. Igorov burger ležal na stole nedotknutý.

Vytriedila kuchynské skrinky a posledné veci poukladala do krabíc. V šuflíkoch na komode našla manuály k spotrebičom, mapy zahraničných miest a dve fľaše čučoriedkového vína z Lidla. Tie položila na stôl. Všetko ostatné vyhodila.

Mama nevlastnila veľa vecí. Veci treba vedieť pustiť, hovorievala. Vraj jej to vždy prinieslo voľnosť a väčšiu radosť zo života. Anita sa objala rukami a zhlboka sa nadýchla.

V matkinej izbe zacítila vôňu jej oblečenia. Rukou sa dotkla županu, ktorý visel na dverách. Dotyk chladného saténu na jej dlani bol príjemný. V skrini viseli matkine šaty. Vešiaky odsunula na stranu a sadla si do skrine. Presne tak tu sedávala, keď bola malá. Hrala sa na šatníkovú vílu. Raz sa svoje malé kráľovstvo rozhodla ukázať matke. Dúfala, že si oblečú matkine šaty a budú sa hrať na víly spolu. Mamu to nahnevalo. Odvtedy skriňu zamykala.

Chcela si natiahnuť nohy a pravým chodidlom zavadila o čosi šušťavé. Prehrabala sa cez dlhý rad kvetinových šiat s vôňou levandule a uprostred pohybu zamrzla. Pred ňou ležala krabica zabalená v lesklom papieri. *Pre Anitu k narodeninám.*

Narodeniny mala mať až v zime.

Nevedela si vybaviť, kedy naposledy dostala od matky darček. Ako tínedžerke jej kupovala zbytočnosti, ako ten trblietavý svietnik v tvare mačky, hoci Anita mačky neznášala. Neskôr už jej dávala len peniaze. Aj Anita časom presedlala na túto pravidelnú výmenu obálok. Pochopila, že jej snahy o dômyselný dar nikdy nepredčia dovolenku pri mori, ktorú matke každý rok daroval Igor.

Vyliezla zo skrine aj s darčekom a sadla si na posteľ. Váhala, či ho otvoriť, no zvedavosť bola silnejšia. Papier sa jej šmýkal medzi prstami a šušťal ako vrecúško s mikulášskou výslužkou, ktoré im kedysi rozdávali v škole.

Otvorila kartónovú krabicu a civela na jej obsah.

Bol v nej starý Polaroid a dve nové náplne.

Vybrala ho a prstom prešla po vyblednutej nálepke margarétky s fixkou napísaným písmenom A. *Je to on.* Priložila si ho k tvári a s okom na hľadáčiku spoznala pohľad, za ktorý sa kedysi pred svetom skrývala. Fotoaparát si položila do lona, oprela sa chrbtom o stenu a zavrela oči. *Prvý dômyselný dar od matky. Aj ten som si musela nájsť sama.*

Kým vypratala skriňu, panelák za oknom vystriedali žltkasté svetielka, ktorých stále pribúdalo. Zvažovala, čo s Polaroidom. Nakoniec ho nechala na posteli a zaútočila na skriňu s oblečením.

Ako prvé prišli na ranu klobúky. Jeden z nich si položila na hlavu. Ten žlto-modrý, vždy sa jej páčil. V odraze zrkadla sa na ňu usmievalo dievčatko v žltých šatách. Mama jej ho raz požičala, no vietor ho odfúkol do tŕnia. Anita bruškami prstov prešla po rozpáranej stužke, ktorá lemovala okraj. Cítila mamu.

Klobúk položila na posteľ vedľa Polaroidu. Všetko ostatné vložila do plastového vreca. Triedenie v tejto izbe jej šlo najrýchlejšie zo všetkých. V šuflíkoch nočného stolíka boli

vystrihnuté recepty z časopisov a rukou písané poznámky. Nenašla medzi nimi nič zaujímavé a chcela ich vyhodiť, no z kopy papierov v jej rukách vypadla fotografia betónových slnečných hodín. Boli pýchou starej Petržalky. Pamätala si, ako tie hodiny odfotila pred univerzitou v deň svojich promócií. Vraj mali symbolizovať mier a život. Na tú fotku bola hrdá. Potešila sa, no úsmev jej na tvári zamrzol, keď otočila fotografiu. Na zadnej strane stálo: *Igorkova promócia.* Igor však na Ekonomickej univerzite nikdy neštudoval.

„Si tu?“ ozval sa Igorov hlas sprevádzaný hlasným vŕzganím. Prstami prehmatal pánty dverí. „Idem pohľadať wédéčko, tento zvuk je neznesiteľný.“

Pohľadom prebehol z prázdnej skrine cez naplnené vrecia až na Polaroid na posteli. Anita držala vrece s oblečením a ťahala ho k dverám.

„Á, tak si ho našla,“ povedal a kútiky úst sa mu zdvihli.

„Čo o tom vieš?“ Jeho poznámka ju donútila zastať.

„Nič, len to, že mama ho už dlhšie hľadala.“

„Prečo?“

„Neviem, chcela ti ho dať.“

Ukázal na fotku v Anitinej ruke.

„Už si ho aj testovala?“

Anita mu ju podala.

„Počkaj, túto si pamätám! Bola si na ňu hrozne hrdá. Tuším ti ju aj uverejnili v Petržalských novinách, nie?“

Anita zdvihla plecia k ušiam a zhlboka vydýchla.

„Čo je, tá fotka je fajn,“ dodal a štuchol ju do ramena.

Zobrala mu ju z ruky a ukazovákom zaťukala na perom písaný text na zadnej strane: *Igorkova promócia.* Igor na ňu neveriacky pozrel. Potom pokrútil hlavou a sklonil hlavu.

„Ďalší úspech, ktorý nebol môj.“ Sarkasticky si odfrkla.

„To je… mrzí ma to,“ povedal a zahryzol si do líca. „Keby som to fotil ja, tie hodiny by boli odseknuté.“

Anita žmolila fotku v ruke. V druhej držala vrece s oblečením.

„To je jedno,“ zašepkala a mykla plecom.

Igor sa na ňu zahľadel.

„Daj, vynesiem smeti a potom aj tie ostatné veci.“ Zobral jej vrece z ruky a odišiel.

Anita nanosila všetky vrecia z bytu pred dvere, nech to Igorovi uľahčí. Keď tretie vrece s vecami na darovanie pristálo na zemi, na chodbu vyšla suseda Múčková.

„Igor hneď príde,“ povedala automaticky Anita. Múčková jej hľadela priamo do očí.

„Anitka, je mi ľúto, čo sa stalo mamke. Keď tu tak vidím jej veci…“ Múčková si z vrecka na bodkovanej zástere vytiahla zhúžvanú vreckovku a utrela si ňou oči.

Anita prikývla.

„Igorko mi moc pomohol s kolenom, keď som mala tú, nó, operáciu. Ale aj teba rada vidím, isto si sa celý deň nezastavila. Nezabudni si oddýchnuť. A pošli ešte Igorka ku mne na návštevu, keď skončíte.“

Anita prikývla. Chcela vojsť naspäť do matkinho bytu, no Múčková ju zastavila.

„Počkaj,“ povedala a zmizla vo svojom byte. Anita tam stála ako socha. Po chvíli sa suseda vrátila s plnou táckou jablčníka.

„Recept vašej mamky. Reku, asi nebudete mať ani čas sa najesť.“

Anita si vzala tácku. Na dlani pocítila teplo z koláča.

„Ďakujeme, to je od vás milé.“ Pokúsila sa o úsmev. Asi sa jej to podarilo, Múčková ju potľapkala po pleci.

„Nech sa ti darí, Anitka. Ešte fotíš tým tvojím aparátom? Tú fotečku, čo si ma raz s mojím Jožkom cvakla, mám na chladničke.“

„Nie, už roky nefotím.“

Anita sa rozlúčila a vrátila sa naspäť do bytu. Tácku položila na kuchynský stôl. Potešilo ju, že Igorova krabica z burgra tam už nebola. Rozhliadla sa po miestnosti. Z prázdnych políc pocítila úzkosť a zároveň úľavu. Handrou poutierala všetok nábytok. Z postele v maminej izbe si zobrala žlto-modrý klobúk a nasadila si ho na hlavu. Fotoaparát si zavesila na krk. Vyzerala ako niekto, kto práve dorazil na letnú dovolenku. Akoby do toho bytu nepatrila.

V kuchyni počula cinkot. Igor sa snažil zdvihnúť krabicu s pohármi, ktoré sa nebezpečne vykláňali z bezpečia kartóna.

„Počkaj!“ zavolala na neho, „polož to, prosím.“

Z krabice vybrala dva pozlátené poháre s guľôčkou na stopke. Vo svetle lustra sa pekne leskli. Položila ich na stôl, zobrala jednu fľašu čučoriedkového vína s nápisom Lidl a odskrutkovala uzáver. Naliala z nej dva plné poháre. Jeden podala Igorovi. Uškrnul sa.

„Paničke zavoňalo lidlácke vínečko, no nech sa páči!“

Pousmiala sa nad absurditou toho momentu. Sadla si, odhryzla si z jablčníka a tácku položila na zem. Igor si sadol vedľa nej. Chrbtami sa opierali o kuchynské skrinky, nohy mali natiahnuté pred sebou. Zdvihli poháre a kývli na seba hlavou, potom si obaja trochu odpili.

Za kuchynským oknom bola tma a dovnútra nakúkali neónky pouličných lámp a svetlá bytov v dome oproti. *Ktovie, aký večer majú oni*.

„Keby nás tu takto videla mama…“ Anita hlavou kývla na dva mamine poháre na zemi, plné čučoriedkového vína z Lidla. *Odložte tie poháre, tie máme na špeciálne príležitosti,* znel jej v hlave matkin hlas. Predstavila si, ako sa kedysi raz s tými pohármi hrali na pápeža a jej brat dvíhal pozlátený kalich, ako to videl v telke.

Igor ukázal na fotku slnečných hodín.

„Asi to nebolo nič moc, keď sa doma furt riešili len moje preteky.“

Anita mykla plecom.

„Myslela som si, že ťa to baví.“

Ktosi v budove začal vŕtať, hoci bolo po desiatej. O pár sekúnd neskôr nasledovalo búchanie na radiátor, ktoré sa nieslo panelákom. Obaja sa uškrnuli. Suseda Múčková dávala od ich detstva pozor na nevyžiadané zvuky v čase nočného pokoja.

„Vždy ma najviac bavila archeológia. Ale mama tvrdila, že z toho nevyžijem.“

„To som nevedela.“

Anita zdvihla ruku, no potom si to rozmyslela a položila ju naspäť na svoje stehno.

„Mrzí ma to,“ povedala. Cítila, že by asi mala povedať viac, no nevedela, kde začať.

Hľadela na ich nohy, rozpľasnuté na dlážke. Na sviatočné poháre plné lacného vína. Mama by z toho mala nervy. No Anite sa toto ich malé zátišie páčilo. Mlčky si pritiahla fotoaparát k pravému oku, namierila na ich nohy a cvakla. Polaroid zabzučal a po chvíli vypľul malý biely papier. Anita ho položila na zem medzi nich. Obaja sledovali, ako sa kontúry fotografie postupne vyfarbovali.

Nohy. Lacné víno. Zlatá Zuzana.